

Konstantinas Kavafis

ITAKĖ

Kai leisiesi kelionėn į Itakę,
prašyk, kad tavo kelias būtų ilgas
ir pilnas nuotykių, ir pilnas patyrimų.
Nei lestrigonų, nei kiklopų,
nei rūstaujančio Poseidono nebijoki;
tatai nepasirodys niekad tavo kelyje,
jei pakylėtos tavo mintys, jeigu prakilni
aistra tau dvasią palietė ir kūną.
Nei lestrigonų, nei kiklopų,
nei pikto Poseidono nesutiksi,
jei jų nesinešioji savo sielos gelmėse,
jei tavo siela jų nepastatys priešais tave.
Prašyk, kad tavo kelias būtų ilgas.
Ir dar daug vasaros rytų kad būtų,
kai su tokiu džiaugsmu, kai su tokia palaima
įplauksi į lig tolei nematytus uostus,
kad apsistotumei prekyvietėse finikiečių
ir įsigytumei puikiųjų prekių,
koralų, perlamutro, gintaro ir juodmedžio,
taip pat kvapnių aliejų kiekvienos rūšies,
kiek tik gali daugiau kvapnių aliejų,
ir kad apsilankytumei Egipto miestuose,
kad pasimokytum, kad pasimokytum iš jų išminčių.

Turėki mintyse Itakę visuomet.
Atvykti ten yra tavasis tikslas.
Tačiau nė kiek nespirtinki kelionės.
Gražiausi metai tegul tęsiasi ilgai;
jau senas būdamas, išmeski inkarą ten, saloje,
turingas to, kuo praturtėjai kelyje,
nesitikėdamas, kad tau atneš turtus Itakė.

Itakė tau padovanojo gražiąją kelionę.
Be jos nebūtum leidęsis į kelią.
Bet ji negali duoti tau kažko daugiau.

Net jeigu rasi ją nuskurdusią, Itakė neapgavo.
Toks išmintingas kai tapai ir toks patyręs,
dabar gali suprasti, ką Itakės reiškia.

Vertė Mindaugas Strockis
Naujasis Židinys-Aidai, 1993, Nr. 5, p. 31-32.

Henrikas Radauskas

HOMERO JAUNYSTĖ

Aš gėriau putojantį pieną,
Aš valgiau nežemišką duoną,
Žiūrėjau į žėrinčią dieną:

Į žydinčią gėlę raudoną.

Man piemenys grojo vamzdeliais
Pavėsyje aukšto platano,
Ir bitės auksiniais indeliais
Man kvepiantį medų gabeno.

O, kaip man beprotiškai sekės!
Man vynuogės nokti skubėjo,
Ir sunkios, įsirpusios kekės
Laimingos prie lūpų virpėjo.

Su lyra klajodami dviese,
Mes karą ir kardą giedojom
Ir vasarą aukštą ir šviesią
Ir riedančią bangą po kojom.

O žvaigždės, pradėjusios kilti,
Ant jūros rankas auksines
Uždėjo ir liepė nutilti,
Kad ji neprikeltų manęs.

Henrikas Radauskas **KELIONĖS PATARIMAI**

Išsemk lig dugno šimtą šulinių,
Papjauki bandą jaučių plačiaragių,
Sušluoki miltus iš visų malūnų
Ir susikrauki visa tai į laivą.
Draugų drąsiausių būrį pasirink
Ir dešimt metų plauki per marias
Pradžioj pietų šalin, paskui į rytus.

Kai iš vandens Juodų Erelių krantas
Išners, paruošk strėles, lankus ir ietis,
Nes tie didžiuliai paukščiai puola laivą
Ir įgulą išgrobsto. O Gigantų
Priplaukęs šalį, suk toliau nuo žemės:
Jie nuo kalnų uolas į jūrą mėto
Ir daug laivų yra padovanoję
Žuvų vaikams žaislelių vietoj.

Jeigu
Laimingai seksis, pagaliau atplauksi
Į Amžino Pavasario salas.
Tos dvynės salos guli vandeny,
Kaip seserys susikabinę rankom,
Ir spindi saulėj vaisiais ir gėlėm.

Ten imki šilką, perlus, dramblio kaulą,
Ugningais kūnais moteris, kad kelias

Atgal atrodytų trumpesnis, tik
Nelieski melsvo katino ir žydro
Mėnulio, kuris kaba taip žemai,
Kad jį beveik gali pasiekt nuo stogo.
Nes katinas ir mėnuo - tų salų
Dievai, - kas juos norėtų grobti, žūtų.
Jie vienas kitą myli: kiaurą naktį
Mėnulis, katinui medžiojant, šviečia,
Parodo jam peles ir paukštelius,
Ir tas jų prisiėda ligi sočiai.
O brėkstant rytui, katinas, įlipęs
Į aukštą medį, mėnesį užmigdo
Niurnėjimu švelniausiu ir paskui,
Kad niekas jo nesutrukdytų, saugo.

O žmonėmis, kaip ir visi dievai,
Jie nesirūpina, - jie baisiai skuba
Ir patys vos suspėja apsidirbti.

Judita Vaičiūnaitė **Keturi portretai**

Kirkė

...ir laikas nejuntamai bėgo...
Atleisk man, juk jie – tiktai kiaulių banda.
Aš genu juos prie lovio į tvartą.
Bet jeigu tau liūdna,
statistais jie sės apie sukamą iškilmių stalą...
Ir taurių pirmąsį giesmė, ir sumirgę deglai
drums hegzometro tvarką,
ir pajuoka šviečiančios akys atgis
antikinėj mano statuloj...
Bet, ugniai užgesus, trikojis nutils.
Užkeikimai apmirs.
Rankos pačios išmes užnuodytą puodą.
Ir Kirkė paklus pačiam įstabiausiam...
O tu... Tu lunatiku eisi
į šaukiančią šviesą, į puotą.
Jėga aš tavęs nelaikysiu.
Išplauk, jei pabūgai užrūstint likimą,
nukirpti siužeto raudoną siūlą...
Dedu į kelionę tau vyno maišus.
Savo išmintį, savo švelnumą pasiūlau.
Skiedrinis laivas nuneš tave
prie uolų nesurandamos, niekad nebūtos Itakės.
O kad nematytum,
kaip liūdesiu spindi didžiulės išdidžios akys,
nematoma aš su tavim atsiskirsiu.
Buvau aš vaišinga. Ir žodį tesėjau.
Keistuolis, atsižadėjęs manęs.

Vienintelis mano...
Aš myliu tave, Odisėjau.

Kalipsè

...nemylėjo jis nimfos gražiosios, nors ir ilsėdavos jos patale, kambary jos šviesiajam...

Juk nei veido šviesa,
nei plaukų vešlumu, nei ūgiu nè viena dar man neprilygo...

Bet pavydi man laimės dievai.

Aš bijau jų rūstybės. Aš laivą statau.

Aš tau atnešu kirvį ir grąžtą.

Aš pati tau išaudžiu bures –

tuos sparnus, suraižančius laiką,

tą vėliavą, lakį ir lygį,

ir akimirką trokšti manęs,

ir nutoldamas vėl tu glaudi prie savęs

mano liemenį grakštų.

Aš pavydžiu, be galo pavydžiu visiems:

tavo žmonai ir tavo šunims,

tavo tolimai svetimai žemei...

Per sunki man ta rolė.

Kam deivei paskyrėte aistrą, įkyrią ir skaudžią,

lyg mažai miltuotai malėjai? Aš septynetą metų

rišau tave rankom, plaukais ir glamonėm...

Pažeminta

aš tetroškau, kad būtum ir tu

nemirtingas kaip žvaigždės danguj...

Bet ambroziją tu paliejai,

bet, iš mylinčio glėbio pabėgęs,

raudojai, įkniaubęs veidą į smiltis –

net gailesčio tavo širdy nepasėjau...

Apleistam pražydusiam grote tik jūra supranta mane.

Aš troškau tau gero.

Aš myliu tave, Odisėjau.

Nausikaja

Sveikas, keleivi, kuomet tik sugrįši tėvynėn, žiūrėki, kad ir manęs neužmirštum...

Aš vyro dar nebučiavau.

Ir mano balsas – lyg banga.

Ir mano kūnas vyriškų delnų nežino.

Bet aš ilgėjaus šitokio kaip tu.

Ir buvome abu

iš nuovargio ir nuostabos apsvaigę.

Prakeiktas ir palaimintas tebus tas sviedinys,

kurį mes, žlugtą pasidžiovusios,

ant kranto svaidėm,

ir du juokingi asilėnai,

traukę tą senovinį auksinį rytą

mano mažąjį vežimą...

Aš – Nausikaja. Aš jūreivių padermės.

Ir aš turiu kažką

iš žūstant sutikto laimingo laivo.

Ir džiaugsmą – purpurinę vilną
verpia mano motina. Ir mano tėvo
praviri namai – aukšti ir dosnūs.
Ir mes po antikos dangum karališkai ir paprastai
atklydusį nelauktą svečią pasitinkam tostais...
Ko ašaras slepi po skraiste,
nebandom klausinėt tavęs –
galingo, nesuprantamo ir laisvo...
Prigludus prie kolonos, sutirpstu joje...
Tegu bus nutylėta,
kaip viena didžiulėj salėj aš stovėjau,
nes niekas niekuomet nesužinos,
ką aš tuomet jaučiau,
ko net pati sau neprisipažinsiu:
aš myliu tave, Odisėjau.

Penelopė

...su vardu Odisėjo širdy aš nueičiau į kapą.
Patyrusiai tavo meilę sunku –
juk niekas tavęs nepakeis,
juk niekas tavęs nevertas.
Ir kuo aš kalta,
kad galiu tavęs šimtmečiais laukti,
apkursti, kai salė ima švilpti ir ploti.
Ir kuo aš kalta,
kad juokiasi miestas, jaunikiai ir vergės.
Ir kuo aš kalta,
kad lieku nuobodi ir keista Penelopė.
Aš noriu tau židiniu šviesti
pro metų ir sienų kiautą.
Gryna kaip idėja
tau noriu išsaugoti tyro vandens
nepaliestą sklidiną amforą.
Tegu visos moterų kartos
jaus tą laukimą, į mano širdį įdėtą,
išgirdusios jūrų užimą kriauklėj
ir matydamos tuščią kambarį.
Juk aš – iš tų, prie kurių sugrįžtama.
Ištikimųjų rūšies.
Visiems laikams kantrumu, išmintim išgarsėjau.
Nušluostysiu kraują nuo rankų tau
savo plaukais ir lūpom.
Prie tavo kelių pravirksiu iš džiaugsmo.
Aš myliu tave, Odisėjau.

Gintaras Grajauskas **Odisėjo sugrįžimas**

Kai suvargęs, pasenęs ir liūdnas įžengiau tvaskančion menėn
Ir išvydau viduj Penelopę turtingų pienburnių kaimenėj,
Kad žinotum, Atėne, niekad nebūčiau pasakęs,

Jog tenai, prieš mane – išdidi karalienė Itakės.

Nepažino manęs. Tik senas šuva vis cypė ir kaukė.
Ir tam neužteko jėgų. Nudvėsė, dvidešimt metų pralaukęs.
Jaunikliai kvatojo balsu ir vis taikės ant kojos užlipti –
Būčiau likęs verčiau dar septynis metus pas Kalipsę.

Nors kalbėjai, Atėne, teisybę – lig šiol kaip sakei, taip ir klojas,
Nežinia kas čia būtų nutikę, jei ne tas randas ant kojos.
Dabar aš karalius, valdovas, monarchas, diktatorius, kingas.
Bet už savo vardus ir galybę šernui dėkingas.

Štai į savąją žemę grįžau, o gal nebuvo net išėjęs –
Tie patys veidai, tie patys vergai ir skalbėjos,
Išsiilgę bičiuliai, vaikai, jie vis lenda ir lenda,
Kol supranti, jog tai – ne Itakė. Tai Disneilendas.

Kazys Bradūnas **ODISĖJAS BUVO NEKANTRUS**

Odisėjas buvo nekantrus,
Ir ilgiau Homeras neištvėrė –
Jam atkėlė tėviškėn vartus,
Kur ištroškęs kraujo atsigėrė.

Odisėjui
Dvidešimtis metų be tėvynės
Buvo prakeikimas pakely,
Man, tarytum kaliniui grandinės,
Velkasi jau trisdešimt keli.

Odisėjas gimtąją Itakę
Dar išvydo ryto rūkuose,
Man kelionėje jau temsta akys
Ir nušvinta vien tik sapnuose.

Odisėjau, tu grįžai atkeršyti –
Du dešimtmečiai tau gi baisi skriauda,
Aš nenoriu nieko, man tik peršti
Viso perkirsto gyvenimo žaizda.

Salomėja Nėris **ODISĖJA**

Žuvėdra supasi ant stiebo.
O jūra - svetima, plati...
Baltoji paukšte, pasistiebus
Pažvelk į tolį. . . Nematyt?

Tą žemę širdyje nešiojuos
Dienas ir nemigo naktis.. .
Ir bangos man charibdėm žiojas.

O, rodos, kraštas taip arti:

Žydrioji Nemunėlio juosta
Ir ta baltapilė kalva...
Ak, pamatyt brangiausią uostą,
Kuris vadinasi Lietuva!

Ar duotą žodį aš tesėjau,
Kaip gali jį tesėti žmogus?
Tu pasakyk man, Odisėjau,
Koks kraujo skonis? Ar svaigus?

Tu, rodos, gėrei jį kaip vyną
Ir keršto svaiguly svaigai?
Tu mindei priešus į purvyną,
Užsimaskavęs neblogai.

Aš moteris - tik Odisėja,
Manęs Homerai neminės.
Bet aš mokėsiu būti teisėja
Skriaudikams mano giminės.
Maskva, 1943.

Alfonsas Nyka-Niliūnas **ODISĖJAS PAS FEAKUS**

Atsiminimuose įšalęs miega vakaras, ir sniegas krinta;
Mes rymom ten abu prie Swedenborgo knygų tau ant lango paliktų.
Arba su gruodžiu klaidžiojame vakaro šešėlių labirinte,
Ieškodami pažįstamų namų ir klausdami daiktų, tamsoje sutiktų,
Kaip būtų galima sugrįžt. Bet sniegas tyliai krinta
Ant juodo namo ir išmėtytų kieme daiktų,
Ir nieks neatidaro mums nei durų, nei langų piktų
(Tai gal todėl širdis nebegalės šį vakarą nurimti).

Tik tai beržai, sustingę kraują deginančiam šalty, rūstūs,
Šėmais veidais ir apsnigtais pečiais, prieina prie manęs
Kaip ūkininkai temstant grįždami sušalusia žeme.
Man atsišliejus, virpa nepajėgdami nubusti...
Ir tik kai žemėn atsitrenkia mano apsnigta galva,
Atsikelia vidugatvyje užsnigtom akim šuva
Ir pasilenkęs mano mėlynas akis ir plaukus uosto...

Užuodęs artimo jam kraujo kvapą, mano veidą atpažįsta
Ir staugdamas skausmingai nešasi vidun
Ir šaukia, kol atsikelia šviesa, langai skaisčia liepsna pražysta,
Ir pasigirsta jos artėjančių pėdų klapsėjimas gūdus.
Senoji auklė (tai tik tai Šviesa) įeina pro duris, o jis atsigula ir saugo
Ir, nebijodamas, kad geltonplaukis bernas vėl į pūgą išvays,
Ramus užmiega ant aslos, kur mes abu išaugom...
Tik susapnavęs kažin ką, staiga liūdnai ligi mirties sustaigia

Ir puola nešt mane pro apšerkšnijas duris.

Bet jis nebepajėgia jau manęs išnešti.
Rūsti materija sustabdo, atsistojus pas duris,
Ir vėl jis turi grįžt į praeities žiemų skambėjimą bekraštį,
O apkabinusi pečius savų namų turėjimo iliuzija žiauri
Parsiveda mane į šaltą didmiesčio palėpę
Su danų vėliavėlėmis šaltų spalvų šviesių,
Ir aš imu raudot, kaip Odisėjas, ašaras paslėpęs,
Virš mano tėviškės – Sodomos griuvėsių.

Justinas Marcinkevičius

Matau, kaip menkas žemės grumstas
dėl mūsų kaunasi ir grumias.

Girdžiu, kaip skaudžiai upė teka,
kad mūsų ji kasdien netenka.

Regiu, žiūrėdamas į mišką,
kaip jis už mus lyg Dievas miršta.

Į mitą grįžtame, į epą:
į žemės grumstą, medžio lapą.

Ir gieda strazdas kaip Homeras,
kad jau turbūt ateina metas

palikti mišką, upę, trobą
ir žemę – kaip sugriautą Troją.

Alfonsas Nyka-Niliūnas

Homero laivų katalogas

Vaikystėj, skaitant Iliadą
(Kuri dabar, geriau įsižiūrėjus,
Atrodo tik suaugusių vaikų žaidimai),
Mane svaigino Ksanto,
Vejančio Achilą, pyktis;
Žiaurus Hefaistas, puolantis ugnim;
Nutukę unguriai ir žuvys,
Apspītę graikų ir trojėnų kūnus.

Bet ypač pritrenkė tada
Kruopščiai Homero sudarytas
Laivų, atplaukusių į Troją, katalogas
Su jų karalių ir žymiausių
Vadų geneologijom bei žygiais.
Iš jų, šalia plepaus Tersito
Ir savo patarimais Dzeusui
Prilygstančio karaliaus Odisėjo,

Atmintyje kažin kodėl išliko
Gražiausias iš danajų (po Achilo),
Bet neįgudęs karo amate, Nirėjas
Ir tik prabėgomis užsiminta
Arėjui trejetą sūnų pagimdžius
Drovi mergaitė Astiochė.

Aš ir dabar, kovoms prie Ksanto
Vaizduotėje seniai nurimus, klausiu:
Kas tu buvai, o Astioche?
Ir iš pasąmonės skeveldrų
Statausi juodą laivą,
Kad ir mane Homeras atsimintų.

Baltimore, 1976

Henrikas Radauskas **TĖVYNĖS VĖJAS**

Karališkus kraštus nualinęs,
Nukritęs žemėn iš dangaus,
Kaip karštas kirvis kerta kalinius,
Jis širdį perkerta žmogaus.

Ir štai išauga Odisėjuje
Kaip kalnas aukštas ilgesys,
Ir lengvas laivas virpa vėjyje,
Ir erdvės kurtina ausis.

Ugnis, ugnis, ugnis mėlynėje!
O, vėjų ir ugnies našta!
Krantė, po žalio vario pinija,
Kalipsė miršta užmiršta.

Jos ašaros i smėlį sunkiasi,
Krūtinėj draskosi druska.
Ant kriauklių nukrenta apsunkusi,
Per daug pavargusi ranka.

Jos akyse užgęsta pasaka.
Ji guli visiškai rami.
O mylimasis vairą pasuka
Ir plaukia šiaurės kryptimi.

Gintaras Patackas **KAPITONO HOMERO VAIKAI**

mes nuleidome inkarus
prie dekamerono žemės krantų
susėdom į valtį ir atsiirklavę prie kranto
pradėjome gerti

nuotaika gerėjo sulig kiekviena sekunde
mes pasidarėme kaip žvėrys
klaikiai stūgavom ir šokom su čiabuvėm nimfom
aplink laužo liepsną

suprakaitavę karininkai atsisagstė mundurus
sukibo rankomis ir balsiai plyšaudami
ėmė sukti ratelį
pyškindami į dangų raudonas raketas

kuomet atsitiko nelaimė
(nelaimės tokiu atveju nereikia laukti ilgai)
visi kaip vienas negyvi tysojom ant pakrantės kupstų
nieko nenujausdami banda nusilaksčiusių gyvulių

pradėjo veikti Kalipsės burtai
sukiaulėjome alei paskutinio: kapitonas ir jūreiviai
žvelgėme su baime kits į kitą
gauja kriukšinių šernų ir nieko daugiau

supratome kad jau nieko nepataisysi
ir išsilakstėme kas sau po salą
sako kad kažkas iš mūsų išsigelbėjo
kiti skelbė kad Odisėjas tarp mūsų

nieko nepadarysi nieko nepadarysi
naujas gyvenimas taip pat yra įdomus
kartais pritrūksta gilių ir graužiame jaunas magnolijas
nusižudyti einame į Kalipsės rūmus

Kalipsė yra stora ūsuota patelė
yra boba ligi pat dažytų panagių
nežmoniškai mėgsta skilandžius dešras ir žalias
garuojančias kepenis
mes puikiai tenkiname jos kanibališkus įgeidžius
ir nei vienas dar neišdrįsime pulti į jūrą

Sigitas Parulskis

Telemachas prie Odisėjo kapo

Tu tiek puikavaisi savo pergalėmis, kad
užmiršai, jog šiame pasaulyje reikia mokytis ne
laimėti, o pralaimėti

Štai ir dabar guli prispaustas akmenis
kurį tau pastatė niekingi šiknalaižiai, kurį tau užritino
įskaudintos meiluzės ar paprasčiausiai įsmeigė į krūtinę
viskam abejingas laikas

Kartais tavęs neapkenčiau, kartais labai ilgėjausi
motinai buvai neišsipildžiusi meilė

man – niekados neužgyjantys paauglystės sapnai

Kol kovojai su savo girtos sąmonės pagimdytais
polifemais ir gulinėjai su besaikio gašlumo
sukurtomis burtininkėmis skilomis ir charibdėmis
tavo paties sieloje užaugo milžiniška tuštumos tvirtovė

Tu niekada netikėjai, kad
pasaulyje yra kas nors tvirtesnio, nei šturmuojamo
miesto sienos, – kūnas, kurį reikia paimti bet kokia kaina

Dabar, prie tavo kapo, galiu tau pasakyti – be reikalo
palikai mane gyvą prie šio pasaulio sienų

Tai aš tau sakau, tavo sūnus, tavo paties sukurtas
Trojos arklys, – be jokios klastos, teisėtai
įsigausiu į tavo atminimo miestą, į tavo
šlovingo gyvenimo muziejų ir kiaulės kojomis
trypsiu tavo laimėjimus ir atversiu vartus menkystei
degradavimui ir ugningai paniekai
ir sugriausiu iki būties pamatų

Sigitas Parulskis
vapantis orfėjas

buvau orfėjas, skindavau trofėjus
aš persefonę, hadą nugalėjau
geidžiamas buvau, gražus kaip vėjas
tave mylėjau, kad grįžtum – nenorėjau

garbė labiau nei meilė man rūpėjo
o kas man liko? –
plikė, euridike